

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO.411.016.01.2016
D/16/509

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

D/16/509 – Rozwój kadr naukowych

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontrolerzy

1. Maciej Sterczała, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/151/2016 z dnia 14 grudnia 2016 r.,
2. Piotr Iwański, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/152/2016 z dnia 14 grudnia 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-4)

Jednostka
kontrolowana

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
ul. H. Wieniawskiego 1, 61-712 Poznań (dalej „Uczelnia” albo „UAM”).

Kierownik jednostki
kontrolowanej

Prof. UAM dr hab. Andrzej Lesicki, Rektor UAM¹ (dalej „Rektor”).

(dowód: akta kontroli str. 5-7)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości², realizację przez Uczelnię w latach 2014-2016³ działań w zakresie rozwoju kadr naukowych.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Formułując powyższą ocenę, NIK uwzględniła przede wszystkim:

- zamieszczanie w umowach na sporządzenie recenzji w przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych postanowień zapewniających ich właściwe wykonanie przez recenzentów,
- prawidłowe wykorzystanie środków przeznaczonych na przeprowadzanie przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych pracowników Uczelni,
- pobieranie od osób niebędących pracownikami lub doktorantami UAM oraz od jednostek ich zatrudniających właściwych opłat z tytułu wynagrodzeń związanych z przeprowadzaniem w Uczelni przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych,
- aktywność pracowników Uczelni w zakresie publikacji naukowych oraz zakres realizacji projektów badawczych,
- stosowane w Uczelni mechanizmy wspierania rozwoju naukowego pracowników.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły:

- niezapewnienia, w przypadku czterech komisji powołanych do przeprowadzenia egzaminów doktorskich w zakresie dyscypliny podstawowej, składów odpowiadających obowiązującym w tym zakresie przepisom,
- powołania dwóch komisji do przeprowadzenia egzaminów doktorskich w zakresie dyscypliny dodatkowej oraz języka obcego nowożytnego w częściowo niedookreślonym składzie,
- wypłacenia jednemu z promotorów przewodu doktorskiego wynagrodzenia z tytułu pełnienia tej funkcji pomimo odmowy przez Wydział Historyczny UAM nadania stopnia doktora osobie ubiegającej się o jego uzyskanie.

¹ Od 1 września 2016 r. Poprzednio, w okresie od 1 września 2012 r. do 31 sierpnia 2016 r., Rektorem był prof. dr hab. Bronisław Marciniak.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³ Dalej także „okres objęty kontrolą”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przeprowadzanie czynności w przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych

1.1 W okresie objętym kontrolą uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora posiadało 20 jednostek organizacyjnych Uczelni⁴, a uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego 18 takich jednostek⁵.

W latach: 2014, 2015 i 2016 (do 31 października) liczba nadanych w Uczelni stopni doktora wynosiła odpowiednio: 174, 211 oraz 141, a liczba nadanych stopni doktora habilitowanego: 173, 93 oraz 69.

Z łącznej liczby 526 przypadków nadania w UAM stopnia doktora, 443 (84%) dotyczyły doktorantów⁶ albo osób, które ukończyły studia doktoranckie, 60 (11%) osób niezatrudnionych w Uczelni oraz 6 (5%) pracowników UAM. Na 335 przypadków nadania w UAM, w latach 2014-2016 (do 31 października), stopni doktora habilitowanego, 229 (68%) dotyczyło pracowników Uczelni, a 106 (32%) osób w niej niezatrudnionych.

(dowód: akta kontroli str. 14, 20, 71, 262, 263)

1.2 Skład komisji powołanych do przeprowadzenia egzaminów doktorskich w zakresie: dyscypliny podstawowej, dyscypliny dodatkowej oraz nowożytnego języka obcego⁷

Szczegółową kontrolą objęto składy ośmiu komisji egzaminacyjnych powołanych do przeprowadzenia egzaminów doktorskich w zakresie dyscypliny podstawowej w latach 2014-2016. W czterech przypadkach w skład komisji wchodziły osoby posiadające odpowiednie uprawnienia.

W wyniku kontroli sześciu składów komisji egzaminacyjnych powołanych do przeprowadzenia egzaminów doktorskich w zakresie dyscypliny dodatkowej w latach 2014-2016 ustalono, że w pięciu przypadkach do składu komisji powołano osoby mające odpowiednie uprawnienia.

Szczegółową kontrolą objęto również składy sześciu komisji egzaminacyjnych powołanych do przeprowadzenia egzaminów doktorskich w zakresie języka obcego nowożytnego w latach 2014-2016. W pięciu przypadkach do składu komisji powołano osoby mające odpowiednie uprawnienia.

W pozostałych przypadkach stwierdzono nieprawidłowości opisane w dalszej części wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 101-134)

1.3 Odmowy nadania stopnia naukowego doktora i doktora habilitowanego

W analizowanym okresie nie było przypadków podjęcia przez rady wydziałów i instytutów UAM uprawnionych do nadawania stopnia doktora uchwał o odmowie

⁴ Wydziały: Anglistyki, Biologii, Chemii, Filologii Polskiej i Klasycznej, Fizyki, Historyczny, Matematyki i Informatyki, Nauk Geograficznych i Geologii, Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Nauk Społecznych, Neofilologii, Prawa i Administracji, Studiów Edukacyjnych oraz Teologiczny; Instytuty: Filologii Polskiej i Klasycznej, Historii, Filozofii, Kulturoznawstwa, Psychologii oraz Socjologii.

⁵ Do nadawania stopnia doktora habilitowanego uprawnione były wydziały i instytuty uprawnione do nadawania stopnia naukowego doktora z wyjątkiem instytutów: Filologii Polskiej i Klasycznej oraz Kulturoznawstwa.

⁶ Osób odbywających studia doktoranckie.

⁷ O których mowa w art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882, ze zm.), dalej „ustawa o stopniach naukowych”.

przyjęcia publicznej obrony rozprawy doktorskiej, natomiast miał miejsce jeden przypadek nieprzyjęcia rozprawy doktorskiej i niedopuszczenia jej do obrony⁸.

W latach 2014-2016 miało miejsce ogółem 16 przypadków podjęcia przez rady wydziałów i instytutów UAM uprawnionych do nadawania stopnia doktora habilitowanego uchwał o odmowie nadania tego stopnia⁹.

(dowód: akta kontroli str. 262, 263, 264-323, 332)

W badanym okresie miał miejsce jeden przypadek odmówienia przez radę wydziału Uczelni nadania stopnia doktora pomimo wcześniejszej uchwały komisji doktorskiej o przyjęciu publicznej obrony rozprawy doktorskiej oraz jeden przypadek odmówienia przez radę wydziału nadania stopnia doktora habilitowanego mimo uchwały komisji habilitacyjnej zawierającej opinię pozytywną w sprawie nadania takiego stopnia.

(dowód: akta kontroli str. 264-323, 355-361)

W dniu 26 stycznia 2016 r. na posiedzeniu powołanej przez Radę Wydziału Historycznego UAM Komisji Doktorskiej odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr A.S.¹⁰ Pomimo że Komisja ta podjęła uchwałę o przyjęciu obrony oraz o skierowaniu wniosku do Rady Wydziału Historycznego o nadanie stopnia doktora, rada ta, uchwałą Nr 11/2016 z dnia 16 lutego 2016 r., podjęła w tej sprawie decyzję negatywną. Kwestia wniosku o nadanie stopnia doktora tej kandydatce była przedmiotem obrad VI nadzwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Historycznego UAM, w czasie którego omówiono niektóre fakty dotyczące przebiegu przewodu doktorskiego. W trakcie dyskusji zwrócono uwagę na: negatywną decyzję Komisji Doktorskiej w sprawie przyjęcia pracy doktorskiej uchyloną później decyzją Rady Wydziału oraz rozbieżności, co do ocen pracy doktorskiej znajdujące odzwierciedlenie w wyniku głosowań w sprawie przyjęcia obrony oraz wniosku o nadanie stopnia doktora. Osoba, której odmówiono nadania stopnia doktora odwołała się od ww. decyzji Rady Wydziału Historycznego do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (dalej „Centralna Komisja”). Do dnia zakończenia kontroli NIK (26 stycznia 2017 r.), Komisja ta nie podjęła decyzji w sprawie zaskarżonej uchwały.

(dowód: akta kontroli str. 264-323)

W dniu 3 lipca 2014 r. Komisja Habilitacyjna powołana przez Centralną Komisję podjęła uchwałę zawierającą pozytywną opinię o nadaniu stopnia doktora habilitowanego dr. S. Z. W uzasadnieniu tej uchwały wskazano m.in. że dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny, popularyzatorski i organizacyjny habilitanta oraz jego dokonania w zakresie współpracy międzynarodowej stanowią podstawę do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego. Komisja podkreśliła jednak, że osiągnięcia te stanowią jedynie minimalny pod względem jakościowym, natomiast zadowalający ilościowo, spełniający kryteria ustawowe wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce. W dniu 29 września 2014 r. Rada Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM podjęła uchwałę nr IX/61/2013/2014 „w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego”¹¹, w której odmówiła ww. kandydatowi nadania tego stopnia.

(dowód: akta kontroli str. 355-361)

⁸ Uchwała nr 121/2013-2014 Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 18 marca 2014 r.

⁹ W badanym okresie miały także miejsce trzy przypadki odmowy przyjęcia kolokwium habilitacyjnego oraz jeden przypadek niedopuszczenia kandydata do kolokwium habilitacyjnego – dotyczy przewodów habilitacyjnych przeprowadzanych (w tzw. „starym trybie”) na podstawie art. 33 ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 455, ze zm.), dalej „ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw”.

¹⁰ Dziedzina nauk humanistycznych; dyscyplina naukowa: etnologia.

¹¹ Dziedzina nauk społecznych; dyscyplina naukowa: nauka o polityce.

W jednym przypadku¹² odmowa nadania stopnia doktora habilitowanego przez jednostkę UAM uprawnioną do nadawania takiego stopnia nastąpiła po podjęciu przez Komisję Habilitacyjną uchwały zawierającej niejednoznaczną opinię w przedmiocie nadania albo odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego¹³.

(dowód: akta kontroli str. 389-389j)

1.4 Umowy na sporządzenie recenzji w przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych

Szczegółowej kontroli poddano 12 umów¹⁴ na sporządzenie recenzji, zawartych w latach 2014-2016, w tym sześciu recenzji w przewodach doktorskich i sześciu recenzji w postępowaniach habilitacyjnych. W wyniku kontroli stwierdzono, że we wszystkich umowach określony został termin wykonania recenzji. Wysokość wynagrodzenia we wszystkich skontrolowanych przypadkach była zgodna ze stawkami określonymi w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie wysokości i warunków wypłacania wynagrodzenia promotorowi oraz za recenzje i opinie w przewodzie doktorskim, postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora¹⁵. W umowach określono również wysokość kar umownych w razie zwłoki w wykonaniu dzieła. Wszystkie recenzje sporządzone na podstawie poddanych analizie umów, zostały sporządzone terminowo.

(dowód: akta kontroli str. 226-259)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości dotyczące składów komisji przeprowadzających egzaminy doktorskie. I tak:

1. Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 lit. a rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora¹⁶ w skład komisji egzaminacyjnej przeprowadzającej egzaminy doktorskie w zakresie dyscypliny podstawowej powinny wchodzić co najmniej cztery osoby posiadające tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego w zakresie tej dyscypliny naukowej lub artystycznej albo osoby, które nabyły uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, na podstawie art. 21a ustawy o stopniach naukowych.

W wyniku kontroli ustalono natomiast, że:

- w skład komisji egzaminacyjnej z dyscypliny podstawowej geologia, powołanej 30 czerwca 2015 r. do przeprowadzenia egzaminu w ramach przewodu doktorskiego mgr M.F. (w dniu 25 maja 2016 r.), nie powołano co najmniej czterech osób

¹² Postępowanie habilitacyjne dr M.A. prowadzone w Instytucie Socjologii UAM (Uchwała Rady Instytutu Socjologii UAM podjęta w przedmiotowej sprawie w dniu 12 stycznia 2015 r.)

¹³ 3 głosy za, 2 głosy przeciw, 1 głos wstrzymujący się; siódma osoba nie wzięła udziału w pracach Komisji.

¹⁴ Cztery umowy z Wydziału Nauk Społecznych oraz po dwie umowy z Wydziałów: Biologii, Prawa i Administracji, Fizyki, Nauk Politycznych i Dziennikarstwa.

¹⁵ Dz. U. z 2014 r. poz. 48.

¹⁶ Dz. U. poz. 1383, uchylone z dniem 25 listopada 2015 r. W okresie od 25 listopada 2015 r. do 1 października 2016 r. oraz od 1 października 2016 r. obowiązywały rozporządzenia tego ministra o tej samej nazwie, z odpowiednio 30 października 2015 r. (Dz. U. poz. 1842, dalej „rozporządzenie z 30 października 2015 r.”) i 26 września 2016 r. (poz. 1586). Zgodnie z ich odpowiednio § 33 i § 31, do m.in. przewodów doktorskich wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie danego rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe. Rozporządzenie z 3 października 2014 r. było poprzedzone analogicznym rozporządzeniem z 22 września 2011 r. (Dz. U. Nr 204 poz. 1200), dalej „rozporządzenie z 22 września 2011 r.”. W obu tych rozporządzeniach nie zawarto postanowień odpowiadających treści ww. § 33 i 31.

spełniających ww. wymogi. W skład tej komisji, obok trzech prawidłowo powołanych osób, powołano bowiem jedną osobę ze stopniem doktora habilitowanego w zakresie geografii (prof. UAM dr hab. Leszek Kasprzak), tj. innej dyscypliny naukowej niż geologia, w rozumieniu Lp. 4 załącznika do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych¹⁷;

- w skład komisji egzaminacyjnej z dyscypliny podstawowej geografia, powołanej w dniu 25 czerwca 2013 r. do przeprowadzenia egzaminu w ramach przewodu doktorskiego mgr. M.W. (w dniu 8 listopada 2016 r.), poza trzema prawidłowo powołanymi osobami, powołano jedną osobę ze stopniem doktora habilitowanego w zakresie geologii (prof. UAM dr hab. Jacek Michniewicz), tj. innej dyscypliny naukowej niż geografia, w rozumieniu Lp. 4 załącznika do rozporządzenia z 8 sierpnia 2011 r.

- w skład komisji egzaminacyjnej z dyscypliny podstawowej geografia, powołanej 15 listopada 2011 r. (skład następnie zmieniony 14 czerwca 2016 r.) do przeprowadzenia egzaminu w ramach przewodu doktorskiego mgr. P.L. (w dniu 15 czerwca 2016 r.), poza trzema prawidłowo powołanymi osobami, powołano jedną osobę ze stopniem doktora habilitowanego w zakresie geologii (prof. UAM dr hab. Jacek Michniewicz), tj. innej dyscypliny naukowej niż geografia, w rozumieniu Lp. 4 załącznika do rozporządzenia z 8 sierpnia 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 102-108)

Dziekan Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych (WNGiG), prof. UAM dr hab. Leszek Kasprzak, uznał za błąd w procedowaniu Rady Wydziału powołanie komisji „w niepełnym składzie”. Ponadto Dziekan poinformował, że zarządził przeprowadzenie kontroli w zakresie procedowanych przez Radę Wydziału przewodów doktorskich, a w szczególności składów komisji egzaminu doktorskiego z dyscypliny podstawowej.

(dowód: akta kontroli str. 137-145)

2. Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 lit. a rozporządzenia z 30 października 2015 r., w skład komisji egzaminacyjnej przeprowadzającej egzaminy doktorskie w zakresie dyscypliny podstawowej powinny wchodzić co najmniej cztery osoby posiadające tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego w zakresie tej dyscypliny naukowej lub artystycznej albo osoby, które nabyły uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, na podstawie art. 21a ustawy o stopniach naukowych i prowadzą działalność naukową lub dydaktyczną w zakresie tej dyscypliny naukowej lub artystycznej.

W skład komisji egzaminacyjnej z dyscypliny podstawowej kulturoznawstwo, powołanej w dniu 18 stycznia 2016 r. do przeprowadzenia egzaminu w ramach przewodu doktorskiego mgr. M. D., poza dwiema prawidłowo powołanymi osobami, posiadającymi tytuł profesora nauk humanistycznych, powołano trzy osoby nieposiadające wymaganych uprawnień: dwie ze stopniem doktora habilitowanego w zakresie nauk o poznaniu i komunikacji społecznej (dr hab. Andrzej Zaporowski, dr hab. Krzysztof Moraczewski) oraz jedną ze stopniem doktora habilitowanego w zakresie literaturoznawstwa (prof. UAM dr hab. Artur Jocz), tj. z innych dyscyplin naukowych niż kulturoznawstwo, w rozumieniu Lp. 1 załącznika do rozporządzenia z 8 sierpnia 2011 r. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych NIK egzamin doktorski mgr. M.D. nie odbył się.

(dowód: akta kontroli str. 129-134)

Dyrektor Instytutu Kulturoznawstwa, prof. UAM dr hab. Marianna Michałowska wyjaśniła m.in., że wybór osób nieposiadających stopnia doktora habilitowanego

¹⁷ Dz. U. Nr 179 poz. 1065, dalej „rozporządzenie z 8 sierpnia 2011 r.”.

w zakresie kulturoznawstwa uzasadniony był wybitnym dorobkiem naukowym w tej dziedzinie (dr hab. Andrzej Zaporowski, dr hab. Krzysztof Moraczewski) oraz tematyką rozprawy doktoranta (prof. UAM dr hab. Artur Jocz).

(dowód: akta kontroli str. 157-171)

Zdaniem NIK, wyjaśnienia te nie zasługują na uwzględnienie, z uwagi na kategorię charakteru ww. przepisów, które nie przewidują wyjątków dotyczących wymaganego składu komisji. Zgodnie z Lp.1 oraz Lp. 2 załącznika do rozporządzenia z 8 sierpnia 2011 r., kulturoznawstwo jest dyscypliną naukową należącą do dziedziny nauk humanistycznych odrębną od literaturoznawstwa oraz odrębną od nauk o poznaniu i komunikacji społecznej, które dodatkowo należą do innej dziedziny nauki – nauk społecznych.

3. Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 lit. b i c rozporządzenia z 22 września 2011 r., komisje przeprowadzające egzaminy doktorskie w zakresie dyscypliny dodatkowej oraz nowożytnego języka obcego są powoływane przez radę jednostki organizacyjnej, w ściśle określonych, co najmniej trzyosobowych składach osobowych.

Rada Instytutu Historii, w składzie komisji egzaminacyjnych, powołanych w dniu 16 czerwca 2014 r. do przeprowadzenia egzaminów w ramach przewodu doktorskiego mgr P. K., nie wskazała konkretnych egzaminatorów z dyscypliny dodatkowej (filozofia) oraz języka obcego nowożytnego (język rosyjski). W protokole z posiedzenia tej Rady poprzestano na zapisach „egzaminator z filozofii” i „egzaminator z języka rosyjskiego”.

(dowód: akta kontroli str. 109-114)

Dyrektor Instytutu Historii, prof. dr hab. Józef Dobosz wyjaśnił, że egzaminatorem z filozofii był prof. dr hab. Marian Wesoly. Został on zaproponowany na egzaminatora przez Dyrektora Instytutu Filozofii UAM (załączono pismo z 30 czerwca 2005 r.). W kwestii egzaminatora z języka obcego nowożytnego Dziekan odwołał się do ogólnych wskazówek znajdujących się na stronie internetowej Szkoły Językowej UAM, dotyczących egzaminów doktorskich¹⁸.

(dowód: akta kontroli str. 135-136)

NIK podkreśla, że blankietowe określanie jednej trzeciej składu komisji, których członkowie powinni posiadać ściśle wymienione uprawnienia, kwalifikacje albo prowadzić nauczanie języka wyłącznie w szkołach wyższych, nie spełnia wymogów ujętych w ww. przepisach. Ponadto, skoro nazwisko egzaminatora z filozofii było - od blisko dziewięciu lat - znane na etapie powoływania składu komisji egzaminacyjnej, to powinno zostać ujęte w uchwale rady tej jednostki organizacyjnej.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

¹⁸ „Egzaminy doktorskie. Osoby zainteresowane egzaminem doktorskim w zakresie języka nowożytnego powinny na miesiąc przed planowanym terminem podejścia do egzaminu przesłać swoje zgłoszenie na adres doktor@amu.edu.pl, zawierające: 1. streszczenia pracy doktorskiej w języku obcym (1,5-2 strony A4), 2. propozycję przedziału tygodniowego, w którym planuje się podejść do egzaminu. UWAGA! W lipcu, sierpniu oraz do połowy września egzaminów nie przeprowadzamy. Poniżej zakres materiału obowiązujący na egzaminie doktorskim oraz wykaz certyfikatów potwierdzających znajomość języka nowożytnego i tym samym zwalniających z części ogólnej egzaminu.”

2. Wykorzystanie środków przeznaczonych na przeprowadzenie przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych oraz pobieranie opłat w związku z prowadzeniem tych przewodów i postępowań osób niebędących pracownikami i doktorantami UAM

2.1 Realizacja wydatków z tytułu wypłaty wynagrodzeń promotorów, recenzentów i członków komisji habilitacyjnych uczestniczących w przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych pracowników UAM

Wysokość poniesionych przez UAM wydatków z tytułu wynagrodzeń dla promotorów i recenzentów (w przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych) oraz członków komisji habilitacyjnych uczestniczących w przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych pracowników Uczelni, które były w niej prowadzone, w latach: 2014, 2015 i 2016 (do 31 października) wynosiła odpowiednio: 2.692.583,26 zł, 2.456.785,25 zł oraz 1.613.035,23 zł.

Źródłem finansowania tych wydatków były środki pochodzące z przekazanej Uczelni dotacji podmiotowej, w wysokości odpowiednio: 1.512.254,44 zł (56% wydatków w 2014 r.), 1.748.784,60 zł (71% wydatków w 2015 r.) i 1.413.458,63 zł (88% wydatków w 2016 r.) oraz środki pochodzące z opłat z tytułu kosztów przeprowadzonych w niej przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych osób niebędących pracownikami i doktorantami UAM w wysokości: 1.180.328,82 zł (44% wydatków w 2014 r.), 708.000,65 zł (29% wydatków w 2015 r.) oraz 199.576,60 zł (12% wydatków w 2016 r.). Udział pochodzących z otrzymanej przez UAM dotacji podmiotowej¹⁹ środków przeznaczonych na realizację ww. wydatków, w wymienionych latach wynosił średnio 0,4%.

(dowód: akta kontroli str. 663, 652-656)

W okresie objętym kontrolą w Uczelni nie powoływano stałych komisji doktorskich przeprowadzających czynności w ramach przewodów doktorskich różnych kandydatów do stopnia naukowego doktora.

(dowód: akta kontroli str. 665-667)

W latach 2014, 2015 i 2016 (do 31 października) wysokość poniesionych przez UAM wydatków z tytułu przejęcia kosztów przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych pracowników Uczelni przeprowadzonych w innych jednostkach, wyniosła:

- w przypadku przewodów doktorskich, odpowiednio: 25,6 tys. zł, 25,7 tys. zł oraz 17,2 tys. zł, (średnio 0,006% otrzymanych przez Uczelnię dotacji podmiotowych),
- w przypadku postępowań habilitacyjnych, odpowiednio: 20,4 tys. zł, 56,7 tys. zł oraz 47,9 tys. zł, (średnio 0,010% otrzymanych przez Uczelnię dotacji podmiotowych).

(dowód: akta kontroli str. 513, 514, 515-651, 652)

Szczegółową analizą objęto sześć przypadków realizacji umów zawartych pomiędzy Uczelnią, a uczelniami publicznymi²⁰, w których w latach 2014-2016 przeprowadzano przewody doktorskie (3) i postępowania habilitacyjne (3) pracowników UAM. Badanie dokumentacji dotyczącej wykonywania przedmiotowych umów wykazało ich prawidłową realizację.

(dowód: akta kontroli str. 392-394, 398-399, 401-412, 413-427, 434-462)

¹⁹ W latach: 2014, 2015, 2016 (do 31 października) Uczelnia otrzymała dotację podmiotową w wysokości odpowiednio: 374.386 tys. zł, 417.017 tys. zł oraz 374.448 tys. zł.

²⁰ Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu (1), Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (1) Uniwersytet Medyczny w Poznaniu (1), Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie (1), Uniwersytet Zielonogórski w Zielonej Górze (1) oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (1).

2.2 Pobieranie opłat z tytułu sfinansowania kosztów prowadzonych w UAM przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych osób niebędących pracownikami oraz doktorantami Uczelni

Wysokość środków przekazanych na rzecz Uczelni przez inne jednostki naukowe i osoby fizyczne z tytułu sfinansowania w latach: 2014, 2015, 2016 (do 31 października) kosztów przeprowadzonych w UAM przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych osób niebędących pracownikami oraz doktorantami Uczelni, wyniosła odpowiednio: 927,9 tys. zł, 1.281,5 tys. zł, 869,8 tys. zł. W skład przedmiotowych kosztów, wchodziły koszty bezpośrednie²¹, (odpowiednio: 80%, 75% i 72% kosztów ogólnych) oraz koszty pośrednie (odpowiednio: 20%, 25% oraz 28% kosztów ogólnych).

W okresie objętym kontrolą wysokość kosztów pośrednich, jako narzutu stosowanego w przypadku procedur uzyskiwania przez osoby niebędące pracownikami i doktorantami UAM stopni naukowych, została ustalona przez Rektora UAM na poziomie 40% kosztów bezpośrednich (§ 3 Zarządzenia Rektora UAM nr 140/2013/2014 z dnia 28 października 2013 r. oraz § 4 Zarządzenia Rektora UAM nr 419/2014/2015 z dnia 22 czerwca 2015 r.) Do dnia 31 października 2013 r. narzut kosztów pośrednich wynosił 15% (§ 1 Zarządzenia Rektora UAM nr 157/2004/2005 z dnia 20 kwietnia 2005 r.).

(dowód: akta kontroli str. 506-512, 664)

Odnosząc się do przyczyny ustalenia kosztów pośrednich jako narzutu stosowanego w przypadku procedur uzyskiwania przez osoby niebędące pracownikami i doktorantami UAM stopni naukowych na poziomie 40%, zarówno prof. UAM dr hab. Andrzej Lesicki – pełniący funkcję Rektora od 1 września 2016 r. jak i prof. dr hab. Bronisław Marciniak – pełniący funkcję Rektora do 31 sierpnia 2016 r., wskazali sporządzoną w 2013 r. kalkulację, w której uwzględniono średni wskaźnik kosztów pośrednich dla wszystkich wydziałów UAM (33%) oraz średni poziom kosztów podróży służbowych i korespondencji wynikający z poprzednich umów (7%).

(dowód: akta kontroli str. 678-684, 685-695)

Szczegółową analizą objęto sześć przypadków realizacji umów zawartych pomiędzy jednostką zatrudniającą kandydata do stopnia naukowego doktora²² (1), kandydatem do stopnia doktora²³ (1), jednostkami zatrudniającymi kandydatów do stopnia doktora habilitowanego²⁴ (3) i kandydatem do stopnia doktora habilitowanego²⁵ (1), a Uczelnią jako jednostką przeprowadzającą w latach 2014-2016 przewody doktorskie i postępowania habilitacyjne osób w niej niezatrudnionych. Badanie dokumentacji dotyczącej wykonania przedmiotowych umów wykazało ich prawidłową realizację.

(dowód: akta kontroli str. 392-394, 398-399, 400-412, 463-505)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie wysokości i warunków wypłacania wynagrodzenia promotorowi oraz za recenzje i opinie w przewodzie doktorskim, postępowaniu

²¹ W przewodach doktorskich: wynagrodzenia recenzentów i promotorów wraz z narzutami; w postępowaniach habilitacyjnych: wynagrodzenia recenzentów za sporządzenie recenzji oraz wynagrodzenia członków komisji habilitacyjnej za sporządzenie opinii w sprawie nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego wraz z narzutami.

²² Akcja Katolicka Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej.

²³ Mgr Ł.A.

²⁴ Uniwersytet Gdański, Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

²⁵ Dr J.N.-Ch.

habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora²⁶, promotorowi w przewodzie doktorskim przysługuje wynagrodzenie po podjęciu przez radę jednostki organizacyjnej uchwały o nadaniu stopnia doktora. Uchwała taka – co należy podkreślić – jest pozytywną uchwałą w sprawie nadania tego stopnia²⁷.

W dniu 26 stycznia 2016 r. na posiedzeniu powołanej przez Radę Wydziału Historycznego UAM Komisji Doktorskiej odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej. Komisja ta podjęła uchwałę o przyjęciu obrony oraz o skierowaniu do Rady Wydziału wniosku o nadanie kandydatce stopnia doktora. Natomiast Rada Wydziału, uchwałą Nr 11/2016 z dnia 16 lutego 2016 r., odmówiła nadania stopnia doktora kandydatce, która odwołała się od tej decyzji do Centralnej Komisji. Do dnia zakończenia kontroli NIK (26 stycznia 2017 r.), Komisja ta nie podjęła decyzji w sprawie zaskarżonej uchwały.

Mimo braku uchwały o nadaniu stopnia doktora, za pełnienie w przedmiotowym przewodzie funkcji promotora, prof. UAM dr hab. Waldemar Kuligowski, na wniosek Dziekana Wydziału Historycznego prof. dra hab. Kazimierza Iłskiego, zatwierdzony przez b. Prorektora UAM prof. dra hab. Jacka Witkosia, otrzymał w dniu 1 kwietnia 2016 r. wynagrodzenie w wysokości 5.390,00 zł. Przeprowadzenie wstępnej pozytywnej weryfikacji ww. wniosku potwierdziła dr Magdalena Szafran – Kierownik Działu Nauki i Programów Krajowych UAM.

Prof. dr hab. Jacek Witkoś – b. Prorektor UAM podał w wyjaśnieniach, że zlecenie wypłaty wynagrodzenia prof. UAM dr hab. Waldemarowi Kuligowskiemu za promotorstwo w ww. przewodzie doktorskim jako zasadne potwierdził Dziekan Wydziału Historycznego UAM prof. dr hab. Kazimierz Iłski, będący jednocześnie dysponentem środków finansowych. Prof. dr hab. Kazimierz Iłski z kolei wyjaśnił, że podpisując wniosek o wypłacenie tego wynagrodzenia promotorowi, kierował się tym, że w dniu 26 stycznia 2016 r. Komisja Doktorska przyjęła uchwałę o przyjęciu obrony i skierowała do Rady Wydziału Historycznego wniosek o nadanie stopnia doktora nauk humanistycznych. Odnośnie przyczyny pozytywnego zweryfikowania wniosku o wypłacenie wynagrodzenia za promotorstwo w przewodzie doktorskim mgr A.S., dr Magdalena Szafran – Kierownik Działu Nauki i Programów Krajowych UAM podała natomiast, że zlecenie wypłaty wynagrodzenia prof. UAM dr hab. Waldemarowi Kuligowskiemu wystawił Dziekan Wydziału Historycznego prof. dr hab. Kazimierz Iłski, będący jednocześnie dysponentem środków finansowych.

(dowód: akta kontroli str. 264-320, 321-323, 329-330, 331, 713)

W ocenie NIK, decyzja w sprawie wypłacenia albo niewypłacenia ww. wynagrodzenia promotorowi powinna zostać podjęta dopiero po rozstrzygnięciu przez Centralną Komisję złożonego przez kandydatkę odwołania. W przypadku utrzymania w mocy przez ten organ negatywnej decyzji Rady w sprawie nadania stopnia doktora, obowiązujące obecnie przepisy nie dają podstaw do wypłacenia wynagrodzenia za pełnienie funkcji promotora w przewodzie doktorskim.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

Ocena częściowa

²⁶ Dz. U. z 2014 r. poz. 48.

²⁷ Patrz komentarz Huberta Zdebskiego i Jana Zielińskiego do art. 15 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882, ze zm.), teza 2, Lex Omega.

3. Działania Uczelni podejmowane na rzecz rozwoju kadry naukowej

Opis stanu faktycznego

3.1 W latach: 2012-2016 liczba studentów UAM na studiach stacjonarnych oraz na studiach niestacjonarnych ulegała zmniejszeniu. W 2012 r. wynosiła ona odpowiednio: 30.870 (71% ogółu studiujących) i 12 379 (29% ogółu studiujących), w 2014 r.: 29.685 (76%) i 9.493 (24%) oraz w 2016 r.: 29.583 (78%) i 8.264 (22%).

W okresie tym liczba doktorantów UAM na studiach stacjonarnych utrzymywała się na zbliżonym poziomie (średnio 1.162 doktorantów), natomiast na studiach niestacjonarnych ulegała zmniejszeniu. W 2012 r. wynosiła ona odpowiednio: 1.156 (79% ogółu doktorantów) i 309 (21% ogółu doktorantów), w 2014 r.: 1.182 (83%) i 237 (17%) oraz w 2016 r.: 1.149 (87%) i 171 (13%).

W latach 2012-2016 liczba nauczycieli akademickich Uczelni utrzymywała się na zbliżonym poziomie (średnio 3.058 osób) i wynosiła:

- w 2012 r. ogółem: 3.036 nauczycieli, w tym: 292 profesorów zwyczajnych (9,6% ogółu nauczycieli akademickich), 474 profesorów nadzwyczajnych (15,6%), 161 adiunktów ze stopniem doktora habilitowanego (5,3%), 1.337 adiunktów ze stopniem doktora (44%), 240 starszych wykładowców ze stopniem doktora (7,9%), 1 asystent ze stopniem doktora, 21 asystentów z tytułem zawodowym magistra (0,7%) oraz 251 wykładowców z tytułem zawodowym magistra (8,3%),

- w 2014 r. ogółem: 3.107 nauczycieli, w tym: 307 profesorów zwyczajnych (9,9%), 505 profesorów nadzwyczajnych (16,3%), 256 adiunktów ze stopniem doktora habilitowanego (8,2%), 1.276 adiunktów ze stopniem doktora (41%), 259 starszych wykładowców ze stopniem doktora (8,3%), 1 asystent ze stopniem doktora, 22 asystentów z tytułem zawodowym magistra (0,7%) oraz 233 wykładowców z tytułem zawodowym magistra (7,5%),

- w 2016 r. ogółem: 3.032 nauczycieli, w tym: 339 profesorów zwyczajnych (11,2%), 544 profesorów nadzwyczajnych (17,9%), 233 adiunktów ze stopniem doktora habilitowanego (7,7%), 1.161 adiunktów ze stopniem doktora (38,3%), 277 starszych wykładowców ze stopniem doktora (9,1%), 4 asystentów ze stopniem doktora, 23 asystentów z tytułem zawodowym magistra (0,9%) oraz 211 wykładowców z tytułem zawodowym magistra (7,5%).

(dowód: akta kontroli str. 656)

3.2 Struktura wieku i stanowisk pracowników Uczelni, którym nadano stopień doktora habilitowanego

W latach 2012-2016 (do 31 października) zatrudnieni w UAM adiunkci uzyskiwali stopień doktora habilitowanego średnio w wieku 44 lat²⁸, natomiast starsi wykładowcy w wieku 54 lat²⁹. Spośród nauczycieli akademickich, którzy we wskazanym okresie uzyskali stopień doktora habilitowanego, średnio 96% było zatrudnionych na stanowisku adiunkta, natomiast 4% na stanowisku starszego wykładowcy.

(dowód: akta kontroli str. 657)

3.3 Nauczyciele akademicy UAM posiadający stopień doktora według stanowisk i okresu od uzyskaniu tego stopnia oraz nauczyciele nieposiadający tego stopnia według stanowisk pracy i okresu od dnia zatrudnienia

Według stanu na dzień 30 listopada 2016 r.

²⁸ 2012 r. – 44,6, 2013 r. – 44,8, 2014 – 43,7, 2015 – 43,8, 2016 – 43,4.

²⁹ 2012 r. – 54,0, 2013 r. – 57,1, 2014 r. – 59,9, 2015 – 53,1, 2016 – 47,3.

- liczba adiunktów pracujących w Uczelni na tym stanowisku w okresie do 7 lat od dnia uzyskania stopnia doktora wynosiła 457 osób (40%), natomiast w okresie powyżej 7 lat od uzyskania stopnia doktora - 668 osób (60%),
- liczba starszych wykładowców pracujących w UAM na tym stanowisku w okresie do 7 lat od dnia uzyskania stopnia doktora wynosiła 42 (15%), natomiast w okresie powyżej 7 lat od uzyskania stopnia doktora - 230 osób (85%),
- liczba asystentów pracujących w Uczelni na tym stanowisku w okresie do 7 lat od dnia zatrudnienia wynosiła 21 osób (91%), natomiast w okresie powyżej 7 lat od dnia zatrudnienia – 2 osoby (9%),
- liczba wykładowców pracujących w UAM na tym stanowisku w okresie do 7 lat od dnia zatrudnienia wynosiła 79 osób (38%), natomiast w okresie powyżej 7 lat od dnia zatrudnienia – 130 osób (62%).

(dowód: akta kontroli str. 658, 659)

3.4 Obciążenie dydaktyczne nauczycieli akademickich UAM godzinami ponadwymiarowymi

W latach akademickich: 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 i 2015/2016 liczba nauczycieli akademickich UAM³⁰ obciążonych dydaktycznie godzinami ponadwymiarowymi wynosiła odpowiednio: 1.084 (36,9% ogółu nauczycieli akademickich), 1.178 (39,9%), 1.137 (38,7%) oraz 1.134 (38,9%).

(dowód: akta kontroli str. 668)

3.5 Publikacje naukowe pracowników Uczelni oraz ich cytowania

W latach: 2012, 2013, 2014, 2015 zarówno liczba publikacji naukowych pracowników Uczelni jak i liczba cytowań ich publikacji ulegała zwiększeniu i wynosiła:

- dla publikacji ogółem, odpowiednio: 6.328, 6.719, 7.773 oraz 9.067,
- dla cytowań³¹, odpowiednio: 12.042, 13.022, 14.920 i 16.985.

W wymienionych latach udział publikacji pracowników Uczelni w wybranych grupach czasopism, w relacji do ogólnej liczby publikacji, wynosił:

- w przypadku czasopism wyróżnionych przez Journal Citation Reports (ISI Web of Science), odpowiednio: 13,5% (855 publikacji), 13,1% (878), 13,3% (1.030) oraz 13,6% (1.234),
- w przypadku czasopism wyróżnionych przez ERIH³², odpowiednio: 5,1% (325), 6,2% (419), 5,8% (451) oraz 2,3% (204),
- w przypadku czasopism recenzowanych w wykazie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej „MNiSW”), odpowiednio: 14,9% (946), 20,5% (1.381), 15,8% (1.231) oraz 18,2% (1.653).

(dowód: akta kontroli str. 660)

3.6 Zrealizowane w Uczelni projekty badawcze

W latach: 2012, 2013, 2014 i 2015 liczba złożonych przez Uczelnię wniosków na badania, w podziale na źródła finansowania, kształtowała się następująco:

- dla badań finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki (dalej „NCN”), odpowiednio: 427, 583, 676 oraz 505,
- dla badań finansowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (dalej „NCBiR”), odpowiednio: 1, 8, 11 oraz 3,
- dla badań własnych³³, odpowiednio: 2.082, 1.818, 2.017 oraz 2.132.

³⁰ W przeliczeniu na etaty.

³¹ Wg Science Citation Index.

³² The European Reference Index for the Humanities.

W wymienionych latach, liczba przyjętych do realizacji wniosków na badania, w podziale na źródła finansowania wynosiła:

- dla badań finansowanych przez NCN, odpowiednio: 75, 127, 134 oraz 113,
- dla badań finansowanych przez NCBiR, odpowiednio: 3, 3, 7 oraz 4,
- dla badań własnych, odpowiednio: 2.392, 1.930, 1.943 oraz 1.747,

natomiast liczba zakończonych projektów badawczych w przedmiotowym podziale wynosiła:

- dla badań finansowanych przez NCN, odpowiednio: 142, 143, 153 oraz 123,
- dla badań finansowanych przez NCBiR, odpowiednio: 0, 0, 1 oraz 2,
- dla badań własnych, odpowiednio: 2.392, 1.930, 1.943 oraz 1.747.

(dowód: akta kontroli str. 661)

3.7 Zatrudnianie nauczycieli akademickich na stanowisku starszego wykładowcy z powodu upływu wskazanego w art. 120 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym³⁴ (PSW) terminu uzyskania stopnia doktora habilitowanego

W latach akademickich 2014/2015 oraz 2015/2016, miało miejsce łącznie 21 przypadków zatrudnienia na stanowisku starszego wykładowcy pracowników posiadających stopień doktora, z powodu upływu ośmioletniego terminu wskazanego w art. 120 PSW³⁵, w sytuacji, gdy osoby te posiadały stopień doktora w dyscyplinie, w której UAM miał uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego.

W roku akademickim 2014/2015, w związku z okolicznościami wskazanymi w art. 120 PSW, na stanowisku starszego wykładowcy zatrudniono 11 pracowników, z czego jednego pracownika zatrudniono na okres dziewięciu miesięcy, czterech na okres jednego roku, jednego na okres dwóch lat, dwóch na okres trzech lat i trzech na czas nieokreślony. W roku akademickim 2015/2016 na stanowisku starszego wykładowcy w związku z nieuzyskaniem stopnia doktora habilitowanego zatrudniono łącznie 10 pracowników, a okres ich zatrudnienia wynikający z zawartych z nimi umów, we wszystkich przypadkach wynosił jeden rok.

(dowód: akta kontroli str. 669-670)

Odnosząc się do przyczyn zatrudnienia pracowników w związku z okolicznościami wskazanymi w art. 120 PSW na stanowisku starszego wykładowcy na okres przekraczający dwa lata, dziekani wydziałów: Chemii, Studiów Edukacyjnych oraz Neofilologii wskazali następujące okoliczności:

- w przypadku dwóch pracowników zatrudnionych w Wydziale Chemii na czas nieokreślony:
 - zaplanowanie uruchomienia dwóch nowych kierunków studiów,
 - znacząca liczba studentów przyjętych w roku akademickim 2014/2015 oraz 2015/2016,
 - przejście na emeryturę dwóch dotychczasowych starszych wykładowców.
- w przypadku dwóch pracowników zatrudnionych w Wydziale Studiów Edukacyjnych na czas nieokreślony oraz na okres 3 lat:
 - pracownicy są cenionymi praktykami a ich zatrudnienie poprzedziło przeprowadzenie konkursu,

³³ Dotyczy działalności wymienionej w art. 18 ust. 1 pkt 1 lit. a oraz art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2016 r. poz. 2045, ze zm.) finansowanej ze środków finansowych części 28 ustawy budżetowej „Nauka”; środki rozdysponowane na podstawie konkursów wewnętrznych.

³⁴ Dz. U. z 2016 r. poz. 1842, ze zm.

³⁵ Maksymalny okres zatrudnienia na stanowisku adiunkta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora habilitowanego.

- przeprowadzone analizy wykazały, że zatrudnienie pracowników nie przynosi uszczerbku dla zapewnienia pensum pracowników naukowo-dydaktycznych.

- w przypadku jednego pracownika zatrudnionego w Wydziale Neofilologii na okres 3 lat:

- pozytywna opinia Rady Wydziału Neofilologii,

- wysoka ocena zatrudnionego jako praktyka cieszącego się uznaniem zarówno pracowników jak i studentów,

- zatrudnienie pracownika nie przynosi uszczerbku dla zapewnienia pensum pracowników naukowo-dydaktycznych, a trzyletni okres zatrudnienia wynika z przeprowadzonej analizy potrzeb dydaktycznych.

(dowód: akta kontroli str. 702-708)

3.8 Sposób uzyskania stopnia doktora przez zatrudnionych w Uczelni adiunktów

W latach: 2014, 2015, 2016 liczba pracowników zatrudnionych w Uczelni na stanowisku adiunkta (po raz pierwszy) wyniosła odpowiednio: 103, 76 oraz 77 osób, z czego odpowiednio:

- 64 (62%), 41 (54%) i 62 (80%) osoby uzyskały stopień doktora, pracując na stanowiskach: lektora, wykładowcy, starszego wykładowcy oraz pracownika inżynieryjno-technicznego³⁶,

- 24 (23%), 30 (40%) i 15 (20%) osób uzyskało stopień doktora na studiach doktoranckich prowadzonych w Uczelni lub po ich zakończeniu,

- 13 (13%) i 4 (5%)³⁷ osoby uzyskały stopień doktora poza Uczelnią,

- 2 (2%) i 1 (1%)³⁸ osoba uzyskały stopień doktora na Uczelni, ale jako w niej niezatrudnione i niebędące słuchaczami studiów doktoranckich.

(dowód: akta kontroli str. 662)

3.9 Oczekiwany stan posiadania kadry akademickiej

Odnosząc się do kwestii obecności w dokumentach strategicznych Uczelni zapisów dotyczących oczekiwanego w określonym czasie stanu posiadania kadry akademickiej, ze szczególnym uwzględnieniem stanów liczbowych pracowników z poszczególnymi stopniami naukowymi Rektor podał, co następuje:

„Zarządzanie strategiczne w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu reguluje obecnie dokument „Strategia rozwoju Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza na lata 2009-2019 - nowelizacja” - zatwierdzona Uchwałą Senatu nr 86/2013 z dnia 25 listopada 2013 r., zawierająca misję, wizję, zalecenia strategiczne oraz cele strategiczne i operacyjne. Cel operacyjny 1.1. sformułowano w Strategii jako „Wspieranie rozwoju naukowego pracowników i doktorantów”. Karty operacyjne dotyczące wszystkich celów strategicznych uczelni są obecnie (w związku z nową kadencją władz rektorskich) w przygotowaniu. Intensywne prace rozpoczęły dwa zespoły pracujące nad aktualizacją zadań strategicznych: Komisja ds. strategii i zarządzania Uczelnią oraz Zespół ds. Strategii Rozwoju UAM. Planowanie dotyczące liczby zajmowanych stanowisk nauczycieli akademickich realizowane jest każdego roku przy przygotowywaniu planu rzeczowo-finansowego uczelni.

(dowód: akta kontroli str. 697)

³⁶ W analizowanym okresie nie było przypadków uzyskania stopnia doktora przez osoby po raz pierwszy zatrudnione na stanowisku adiunkta, w trakcie ich zatrudnienia na stanowisku asystenta.

³⁷ W 2016 r. nie było przypadków uzyskania stopnia doktora poza Uczelnią przez osoby zatrudnione na stanowisku adiunkta po raz pierwszy.

³⁸ W 2016 r. nie było przypadków uzyskania stopnia doktora na Uczelni, przez osoby niezatrudnione w niej i niebędące słuchaczami studiów doktoranckich.

Przywołane w przedmiotowych wyjaśnieniach „karty operacyjne” dotyczące ww. „Strategii rozwoju UAM” nie zawierały informacji o oczekiwanym stanie posiadania kadry akademickiej z uwzględnieniem pożądaných stanów liczbowych pracowników z poszczególnymi stopniami naukowymi.

(dowód: akta kontroli str. 700a-700c)

3.10. Dodatkowe wymogi dotyczące otwarcia przewodu doktorskiego i postępowania habilitacyjnego ustalone przez wydziały i instytuty Uczelni uprawnione do nadawania stopni naukowych

W okresie objętym kontrolą, spośród 20 jednostek organizacyjnych Uczelni posiadających uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora, dwie z nich – Instytut Psychologii oraz Instytut Socjologii, wprowadziły dodatkowe, pozaustawowe, minimalne wymogi dotyczące otwarcia przewodu doktorskiego.

(dowód: akta kontroli str. 71, 72-100)

W przypadku Instytutu Psychologii, do wymogów tych wprowadzonych Uchwałą Rady Instytutu Psychologii z dnia 23 marca 2015 r. należało m.in.:

- posiadanie w dorobku co najmniej dwóch prac naukowych, przy czym: co najmniej jedną publikacją musi być artykuł naukowy opublikowany w czasopiśmie naukowym z list A, B lub C MNiSW lub monografia naukowa, a drugą publikacją może być artykuł naukowy opublikowany w czasopiśmie z list A, B lub C MNiSW lub rozdział zamieszczony w pracy zbiorowej, lub publikacja naukowa w recenzowanym sprawozdaniu z międzynarodowej konferencji naukowej³⁹,
- złożenie przez kandydatów do stopnia naukowego niebędących uczestnikami studiów doktoranckich zobowiązania do pokrycia kosztów przewodu doktorskiego,
- złożenie zatwierdzonej przez promotora rozprawy doktorskiej przez kandydata do stopnia niebędącego uczestnikiem studiów doktoranckich w terminie nie dłuższym niż cztery lata od momentu wszczęcia przewodu doktorskiego⁴⁰,
- ustalenie warunków, jakie powinien spełniać jednolity tematycznie zbiór publikacji (o którym mowa w par. 13 ust. 2 ustawy o stopniach naukowych), przedstawiany jako rozprawa doktorska w IP UAM, w przewodach doktorskich w zakresie psychologii oraz nauk o poznaniu i komunikacji społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 74-77)

W przypadku Instytutu Socjologii, do wymogów tych zatwierdzonych przez Radę Naukową Instytutu Socjologii UAM w dniu 17 maja 2010 r. należało przygotowanie przez dwóch recenzentów wyłonionych spośród członków Rady Naukowej Instytutu, recenzji zawierających oceny dorobku publikacyjnego kandydata do stopnia naukowego, założeń metodologicznych dysertacji oraz oryginalności problemu badawczego, będące podstawą do podjęcia pozytywnej lub negatywnej decyzji w sprawie otwarcia przewodu doktorskiego.

(dowód: akta kontroli str. 78-79)

W okresie objętym kontrolą, spośród 18 jednostek organizacyjnych Uczelni posiadających uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego, dodatkowe pozaustawowe minimalne wymogi dotyczące otwarcia przewodu habilitacyjnego wprowadził Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych. Wymogi te dotyczyły jedynie tzw. „starego trybu” uzyskiwania stopnia doktora habilitowanego, tj. trybu obowiązującego przed wejściem w życie

³⁹ W przypadku przedstawienia przez doktoranta publikacji, której jest współautorem to publikacja ta: powinna być artykułem opublikowanym w czasopiśmie takim, które posiada, w roku publikacji, minimum 5 punktów, doktorant musi złożyć pisemne oświadczenie określające jego indywidualny wkład w powstanie publikacji (nie mniej niż 30%).

⁴⁰ W wyjątkowych i szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek doktoranta i po pozytywnym zaopiniowaniu przez promotora, Rada Instytutu Psychologii może przedłużyć ten termin.

ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw, a także dla przewodów habilitacyjnych, które na wniosek habilitantów były wszczynane do dnia 30 września 2013 r. Jednostki organizacyjne UAM uprawnione do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego nie ustaliły minimalnych wymogów dotyczących otwarcia postępowania habilitacyjnego prowadzonego w „nowym trybie”, wprowadzonym ww. ustawą z dnia 18 marca 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 73)

3.11 Mechanizmy wspierania przez Uczelnię rozwoju naukowego pracowników

Odnosząc się do zagadnienia wspierania przez Uczelnię rozwoju naukowego pracowników, Rektor wymienił jako mechanizmy stymulujące:

- 1) szybkie awansowanie w związku z uzyskaniem stopnia naukowego doktora habilitowanego lub tytułu naukowego profesora na wyższe stanowiska, odpowiednio profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego (polityka kadrowa Uczelni),
- 2) szybki awans naukowy adiunktów, dzięki uruchamianiu szybkiej ścieżki wydawania prac naukowych w wysoko punktowanych czasopismach (lista A Ministerstwa) oraz w wydawnictwach UAM (polityka kadrowa Uczelni),
- 3) wsparcie rozwoju naukowego poprzez dofinansowanie bieżącej działalności Wydawnictwa Naukowego UAM, co prowadzi do publikowania znacznej liczby rozpraw habilitacyjnych oraz prac naukowych na tytuł profesorski (polityka kadrowa Uczelni),
- 4) dofinansowanie przez Rektora druku książki profesorskiej (polityka kadrowa Uczelni),
- 5) udzielanie nauczycielowi posiadającemu co najmniej stopień doktora płatnego urlopu naukowego w wymiarze nie przekraczającym roku w celu przeprowadzenia badań poza uczelnią (§ 132 Statutu UAM),
- 6) udzielanie nauczycielowi akademickiemu przygotowującemu rozprawę doktorską urlopu naukowego w wymiarze nieprzekraczającym trzech miesięcy (art. 134 ust. 3 PSW),
- 7) udzielanie nauczycielowi akademickiemu urlopu bezpłatnego do celów naukowych (§ 133 Statutu),
- 8) zmniejszenie rocznego wymiaru zajęć dydaktycznych (§ 129 Statutu), m.in. w związku z realizowaniem projektów badawczych,
- 9) powierzanie na wniosek Rektora etatów naukowych uczonym, którzy legitymują się już znacznymi osiągnięciami [...] oraz tym, którzy stoją na czele zespołów badawczych realizujących duże przedsięwzięcia grantowe (polityka kadrowa uczelni),
- 10) regularne wysuwanie osiągnięć pracowników poszczególnych wydziałów do nagrody Prezesa Rady Ministrów za działalność naukową, naukowo-techniczną lub artystyczną [...],
- 11) coroczne wysuwanie osiągnięć pracowników poszczególnych wydziałów do nagrody MNiSW za wybitne osiągnięcia naukowe oraz naukowe lub dydaktyczne [...] - Uczelnia stosuje zasadę wyróżniania nagrodami Rektora w razie braku nagród Ministra (polityka kadrowa Uczelni),
- 12) zgłoszenia do stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców [...],
- 13) przyznanie nagrody Rektora dla nauczycieli akademickich za wybitne i twórcze osiągnięcia naukowe, artystyczne, dydaktyczne lub organizacyjne oraz przyznanie nagrody Rektora dla wybitnych nauczycieli akademickich [...] (Uchwała nr 245/2011 Senatu UAM z dnia 27 czerwca 2011 r.),
- 14) coroczne przyznanie nagrody specjalnej Rektora dla nauczycieli akademickich legitymujących się najwyższą efektywnością w publikowaniu prac naukowych

w ostatnim roku (zarządzenie Rektora nr 340/2011/2012 z dnia 2 kwietnia 2012 roku),

15) zgłoszenia osiągnięć pracowników do nagrody Miasta Poznania za wyróżniającą się pracę magisterską lub doktorską,

16) zgłoszenia osiągnięć pracowników do nagrody naukowej Miasta Poznania,

17) ustanowienie własnego funduszu stypendialnego Rektora, którego beneficjentami są profesorowie tytułarni oraz adiunkci, legitymujący się wybitnymi osiągnięciami w pracy naukowej i wszechstronnie zaangażowani w pracę na rzecz Uniwersytetu (zarządzenie Rektora nr 340/2011/2012 z dnia 2 kwietnia 2012 roku),

18) różne stypendia dla młodych badaczy (np. stypendia Fundacji UAM, stypendia Jana Kulczyka),

19) roczne wynagrodzenia motywacyjne przyznawanie m.in. nauczycielom akademickim o najwyższych osiągnięciach naukowych,

20) zbudowanie przez dziekanów wydziałów (w oparciu o Strategię Rozwoju Uniwersytetu i strategię wydziałowe) systemu oceny jakości badań, w tym przygotowanie i upublicznianie wyników badań naukowych w języku polskim i angielskim,

21) stosowany przez dziekanów sposób podziału dotacji statutowej, który odzwierciedla wyniki naukowo-badawcze poszczególnych jednostek (instytut, katedra, zakład, pracownia)

oraz następujące mechanizmy wymuszające aktywność naukową:

22) ośmioletni okres zajmowania stanowiska asystenta bez stopnia naukowego doktora i stanowiska adiunkta bez stopnia naukowego doktora habilitowanego (regulacja ustawowa);

23) ograniczenie do dwóch lat zajmowania stanowiska asystenta przez osoby ze stopniem naukowym doktora (§ 118a ust. 2 Statutu);

24) dwunastoletni okres zajmowania stanowiska profesora nadzwyczajnego przez osoby bez tytułu naukowego profesora (§ 115 ust. 2 Statutu).

Rektor zwrócił uwagę, że wiele rozwiązań przyjętych w UAM [np. 1-4, 7, 9, 13, 17, 18, 20, 21] nie wynika wprost z wyższych aktów prawnych ale z przyjętych przez Uczelnię form wspierania i stymulowania rozwoju naukowego.

W wyjaśnieniach Rektor podał także następujące przykłady mechanizmów wspierania rozwoju naukowego doktorantów, spośród których Uczelnia rekrutuje na drodze otwartych konkursów kandydatów do zatrudnienia na stanowisku adiunkta:

- stałe weryfikowanie systemu przyznawania stypendium, opartego na kwantyfikacji artykułów naukowych i udziale w konferencjach;

- usprawnianie reguł przyznawania stypendium przyczyniające się do podniesienia jakości prac doktorskich;

- dokonywanie w porozumieniu z samorządem doktorantów przeglądu mechanizmów rejestrowania wyników ich studiów oraz aktywności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej w celu zwiększenia przejrzystości ocen doktorantów;

- zabieganie o tworzenie i rozwój międzynarodowych studiów doktoranckich (pozyskanie środków ze źródeł zewnętrznych);

- zagwarantowanie przez Uczelnię doktorantom wsparcia w zakresie zabezpieczenia wyników badań oraz ograniczanie formalności i udzielanie pomocy przy przygotowywaniu wniosków grantowych;

- zabieganie o zwiększenie oferty wykładów ogólnouniwersyteckich na trzecim poziomie studiów.

(dowód: akta kontroli str. 697-700)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

Zdaniem NIK, stwierdzony według stanu na dzień 30 listopada 2016 r. znaczący odsetek zatrudnionych w Uczelni adiunktów ze stopniem doktora, pracujących na tym stanowisku w okresie powyżej siedmiu lat od uzyskania tego stopnia (60% ogólnej liczby adiunktów) oraz asystentów bez stopnia doktora pracujących powyżej 7 lat od daty zatrudnienia (9%), w kontekście postanowień art. 120 PSW, świadczy o dużym ryzyku konieczności dokonania zmian statusu zatrudnienia tych grup pracowników Uczelni, co może mieć negatywny wpływ na stabilność realizowanych zadań.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴¹, wnosi o podjęcie działań w celu:

- 1) zapewnienia właściwych składów komisji powoływanych do przeprowadzania egzaminów doktorskich oraz precyzyjnego określania osób wchodzących w skład tych komisji,
- 2) odzyskania przez Uczelnię nienależnie wypłaconego wynagrodzenia za pełnienie funkcji promotora, w przypadku negatywnego rozpatrzenia przez Centralną Komisję odwołania kandydatki do stopnia doktora od uchwały Rady Wydziału Historycznego Nr 11/2016 z dnia 16 lutego 2016 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

*Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń*

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia

⁴¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 ze zm.

pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora NIK Delegatury w Poznaniu.

*Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków*

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 15 lutego 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler:
Piotr Iwański
starszy inspektor kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Grzegorz Malesiński
wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis